

Hasvik Rådhus
9593 Breivikbotn
Mob: 90852916
E-post: bente.olsen.husby@hammerfest.kommune.no

Til:
Distrikts- og digitaliseringsminister Linda H. Helleland

Hasvik, 19. mars 2021

Høringsuttalelse – NOU 2020:15 Det handler om Norge

Vest-Finnmark Rådet er en allianse mellom de 7 kommunene Alta, Hammerfest, Hasvik, Loppa, Måsøy, Nordkapp og Porsanger. Samlet har regionen en befolkning på ca. 42.000 innbyggere, noe som utgjør 55 % av det totale folketallet i Finnmark. Medlemskommunene har et sterkt fokus på samfunns- og næringsutvikling, og rådet har derfor valgt å innta rollen som en aktiv medspiller i utviklingen i regionen.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har NOU 2020:15 «Det handler om Norge - Bærekraft i hele landet» ute på høring, med høringsfrist 26. mars 2021. Distriktsdemografiutvalgets utredning belyser konsekvenser av demografiutfordringer i distriktene for statlig, kommunal og privat sektor, og det presenteres forslag til mulige løsninger. Formålet med utvalget var blant annet å få mer kunnskap om hvordan utviklingen mot økt andel eldre og færre yrkesaktive vil påvirke de mindre sentrale områdene i landet, få identifisert konsekvenser og utfordringer, særlig med hensyn til å opprettholde bærekraftige samfunn, og få forslag til hvordan utfordringene kan bli møtt av myndigheter og private.

Vest-Finnmark Rådet har i sak 9/21 vedtatt følgende enstemmige uttalelse i forbindelse med regjeringens høring av NOU 2020:15 Det handler om Norge – Bærekraft i hele landet;

«Unge mennesker velger å flytte til urbane områder. Dette er en global utviklingstrend som er vanskelig, om ikke umulig, å snu... Dette har blitt en etablert sannhet, som ligger i bunn for den forståelsen og de beslutninger som fattes med tanke på fremtidig utvikling i distriktene. Men er dette den hele og fulle sannheten? Eller kan det være slik at dagens strukturer, systemer og finansierungsordninger stimulerer (og til en viss grad pålegger) de unge til å flytte bort fra distriktene? Har de unge et reelt valg når det kommer til muligheten for å ta videre utdannelse, bygge bolig og etablere innovative arbeidsplasser i distriktskommunene?»

Vest-Finnmark Rådet ønsker at det legges mer vekt på hvorfor det er viktig at det bor folk i hele landet. For Finnmark og Nord-Norges del vil vi spesielt peke på viktigheten av følgende;

- Sikkerhets- og geopolitisk er det viktig at det er bosetting og aktivitet i det som utgjør strategiske landområder for Norge som nasjon. Finnmark har i særdeleshet vært viktig med tanke på suverenitetshevdelse mot Russland, og dette har vært en del av beslutningsgrunnlaget ved etablering og oppbygging av statlige forvaltningsorganer, forsvarsaktivitet mv. Gjennom dagens trusselbilde er dette på nytt aktualisert, og det gjenspeiler seg blant annet i at Statsforvalteren fortsatt har hovedkontor i Vadsø i det nye storfylket Troms og Finnmark, at politimesteren i Finnmark er lokalisert til Kirkenes og den oppbyggingen vi nå ser av Finnmark Landforsvar og HV-17 på Garnison Porsanger og Garnison Sør-Varanger.

- *Nord-Norge har de siste årene hatt den største økonomiske veksten i privat næringsliv. Under koronapandemien ser vi at de fleste kommunene i nord har lavere arbeidsledighet sammenliknet med gjennomsnittet for resten av landet. Dette kan i stor grad knyttes til de naturressursene som befinner seg i vår landsdel, og de naturgitte konkurransefortrinnene disse gir grunnlag for ved næringsetableringer.*
- *Kultur og identitet er blant de faktorer som i stadig større grad bidrar i utviklingen av nye næringer og ny kunnskap. Et eksempel er hvordan opplevelsesturisme, som er det raskest voksende segmentet i reiselivsnæringen, tar utgangspunkt i lokale kulturer, tradisjoner og identiteter. Man «konstruerer» ikke produkter, man selger genuine opplevelser i levende lokalsamfunn. I Finnmark gjenspeiles dette i blant annet innen havfisketurisme og arktiske og flerkulturelle opplevelser på kysten og på innlandet. Hvilken verdi det har at det bor folk i distriktet for bevaring av kulturer og historie fra for eksempel kyst- og sjøsamiske områder må belyses som en viktig del av fremtidig nærings- og samfunnsutvikling.*

*Selv om Nord-Norge besitter store verdier i form av naturressurser, og særegen kultur og identitet som grunnlag for vekst, opplever vi en vedvarende, massiv befolkningsnedgang. Dette benevnes stadig oftere som **«Det arktiske ressursparadokset»**;*

- *Vi ser stadig økende muligheter til å skape vekst i nord, som svar på nasjonale og globale utfordringer, når det kommer til økt tilgang til naturressurser (blant annet som følge av global oppvarming), teknologiske fremskritt og utvikling av infrastruktur, økt tilgang til energi og økt etterspørsel etter arktiske ressurser inkludert turisme.*
- *Samtidig får vi en stadig redusert evne til å utnytte disse mulighetene lokalt. Vi ser at Arktis tømmes for innbyggere, eksisterende og potensielle intellektuelle ressurser og arbeidskraft. Hjerneflukten er med på å undergrave muligheten for vekst. De verdiene og aktiviteten som naturressursene legger grunnlag for bidrar i liten grad til lokal verdiskaping og velstand.*

Da nytter det lite med nasjonale strategier og NOU'er alene, som peker på at de arktiske regionene vil bli de mest innovative og bærekraftige regionene i landet. Her må konkrete tiltak utredes og iverksettes så snart som mulig, på viktige områder som for eksempel;

1. *Variert arbeidsliv – Legge til rette for og stimulere til kompetansearbeidsplasser i både privat og offentlig sektor.*
2. *Fysisk infrastruktur - Satsing på fylkesveger og fiskerihavner, opprettholdelse av småflyplasser og FOT-ruter, bredbånd og fiber, beredskapsmessig infrastruktur mv.*
3. *Kompetanse og utdanning - Desentraliserte tilbud for videregående og høyere utdanning, stimulere til økt antall lærlingeplasser mv.*
4. *Bolig - Styrke Husbankens rolle som verktøy for distriktsutvikling, herunder bygge videre på funn og resultater fra ulike nasjonale satstinger som «Boligsatsing i distriktene». Vurdere nasjonale incentiver som mva-fritak ved boligbygging i distriktene og annet som er belyst i idènotatet fra Sjømatklyngen Senja (se vedlegg).*
5. *Helsetjenester - Lik tilgang og kvalitet på somatiske og psykiske helsetjenester i hele landet.*
6. *Kapitaltilgang - Det må etableres en statlig kapitalbase i nord, som gir tilgang på risikokapital på samme måte som de statlige kapitalbasene Argentum (Bergen), Nysnø (Søvestlandet) og Investinor (Trondheim).*
7. *Nettverk og utviklingsmiljøer - med fokus på talentutvikling og lokal verdiskaping.*
8. *Stimulerende personrettede tiltak - gratis SFO/barnehageplasser, økte skattefradrag i distriktene og andre forslag til tiltak som er beskrevet i NOU 2020:15 Det handler om Norge (se vedlegg).*

Oppsummering og anbefalinger

Det er nødvendig med en overordnet nasjonal målsetning som peker på hvordan målet for den ønskede distriktsutviklingen skal oppnås, og når vi kan si å ha lyktes. Det er også nødvendig at Stortinget vedtar en nasjonal målsetning om folketallsvekst i distriktene. Vedtatt politikk må ses i sammenheng med et klart formål om at hele landet skal være attraktivt som bo- og arbeidssted. Det må også fremkomme hvordan verdien av distriktsbosetting i fremtiden skal vektlegges i blant annet samfunnsøkonomiske beregninger tilknyttet investeringer mv.

Vest-Finnmark Rådet ønsker en styrking av distriktpolitikken, både med henblikk på personrettede tiltak, virkemiddelapparatet, organiseringen og den geografiske fordelingen av helsetilbud og høyere utdanning, kontroll med naturressurser og utvikling av samferdsels- og annen infrastruktur.

Dette må sees i sammenheng med en langsiktig analyse. Hvilke endringer vil skje som følge av klimaendringer, geopolitisk utvikling og globale trender? Vil et land med godt utbygd infrastruktur og desentraliserte tjenester og bosetting over hele landet være bedre rustet til å møte fremtidige utfordringer?

Som oppfølging må det lages en nødvendig strategi (en «Marshall-plan for distriktene») som skal bidra til realisering av de viktigste tiltakene som må til for å stoppe sentraliseringen og befolkningsnedgangen.

Vest-Finnmark Rådet mener det er behov for en statlig initiert dugnad knyttet til en slik plan, med tilknyttede virkemidler og utprøving av nye tiltak i distriktpolitikken. Dugnaden foreslås gjennomført fylkesvis, før en endelig plan vedtas. På den måten sikrer man økt medinnflytelse som tar hensyn til geografiske særtrekk og ulikheter, og man vil få synliggjort og fremhevet behovene for differensierte tiltak basert på det enkelte samfunns utfordringer og ressursmuligheter.

En nasjonal plan må følges opp med ressurser for utprøving og gjennomføring av tiltak.»

Med vennlig hilsen

Marianne S. Næss (s)
Rådsleder
Vest-Finnmark Rådet

Bente O. Husby (s)
Daglig leder
Vest-Finnmark Rådet

Vedlegg:

- Høringsdokumenter: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2020-15/id2788079/>
- Boligsatsing i distriktene – sluttrapport: <https://distriktssenteret.no/wp-content/uploads/2020/04/Sluttrapport-Boligetablering-i-distriktene-Husbanken.pdf>
- Sjømatklyngen Senja - idénotat om boligtiltak i distriktene

Kopi:

Nord-Norgesbenken på Stortinget
Troms og Finnmark fylkeskommune v/fylkesrådsleder Bjørn Inge Mo
Statsforvalteren i Troms og Finnmark Elisabeth Vik Aspaker
Interkommunale politiske råd i Nord-Norge